LUONTO JA YMPÄRISTÖ

Perinnebiotooppilaitumista saataviin korvauksiin liittyy väärinkäsityksiä. Ne eivät ole kummoinen tulonlähde, niillä saa juuri katettua aitauskulut. **YMPÄRISTÖSUUNNITTELIJA SARI LEINONEN, KAINUUN MAA- JA KOTITALOUSNAISET**

SAMI KARPPINEN

Tänä vuonna metsäkanalintujen laskenta alkaa 27. heinäkuuta. Kuvassa nuoria teeriä.

Metsäkanalintujen laskentaa aikaistetaan

Riista-ja kalatalouden tutkimuslaitos (Rktl) aikaistaa metsäkanalintujen laskentaa. Tänä vuonna laskenta alkaa jo heinäkuun viimeisenä lauantaina. Tuloksia käytetään määrättäessä lintujen metsästysaikoja, jotka pyritään päättämään 27. elokuuta mennessä.

Rktl suosittaa tekemään laskennat 4. elokuuta mennessä. Senkin jälkeen laskennat saa tehdä, mutta mahdollisimman pian.

Laskentatulokset kirjataan heti Rktl:n nettisivuille. Näin ne ovat mahdollisimman pian riistahallinnon käytössä.

Metsästysasetuksen mukainen metsäkanalintujen pyyntiaika on 10.9.–31.10. Heikkoina lintuvuosina aikaa voidaan lyhentää tai kieltää tietyn lajin pyynti kokonaan koko Suomessa tai osassa Suomea.

Metsäkanalintujen metsästysaikoja on vaikea ennakoida ilman tuoreita laskentatuloksia. Pari vuotta sitten tehdyt lainmuutokset antavat nyt mahdollisuuden käyttää saman kesän laskentatuloksia syksyn pyyntiaikoja päätettäessä.

Mahdolliset metsästysrajoitukset maa- ja metsätalousministeriö säätää asetuksilla. Tänä vuonna asetusluonnos pyritään saamaan lausuntokierrokselle jo 9. elokuuta. Jotta laskentatulokset voitaisiin hyödyntää, laskennat on tehtävä totuttua aikaisemmin.

Metsäkanalinnut lasketaan kolmionmuotoiselta reitiltä, jonka sivun pituus on neljä kilometriä. Viime kesänä laskettiin 808 riistakolmiota.

Laskettujen riistakolmioiden määrä on lähtenyt kasvuun. Metsästäjien motivaatio laskentoihin on lisääntynyt, Kainuun riistapäällikkö **Jukka Keränen** sanoo.

REIJO VESTERINEN

AJANKOHTAISTA LUONNOSSA

ESKO INBERG

Ketunpoikaset alkavat tutustua ulkomaailmaan emon valvovan silmän alla.

Puuhakkaat ketunpoikaset

Juhannuksen tietämillä noin kuukauden ikäiset ketunpoikaset alkavat tutustua ulkomaailmaan. Pentueessa on tavallisesti 4–6 poikasta jotka ovat viettäneet ensimmäiset elinviikkonsa tiukasti pesän suojissa.

Aluksi pennut nauttivat emon ravitsevaa maitoa, mutta alkavat siirtyä hampaiden kehittyessä kiinteämpään ravintoon.

Kettuemo on huolehtivainen ja komentaa herkästi poikasia, mikäli ne uskaltautuvat liian kauas pesältä.

Vilkkaat ketunpoikaset tutkivat uteliaina kaikkea ja niille kelpaavat leikkikaluiksi puukalikat, saaliseläinten luut ja toisinaan myös ihmisten asusteet. Onpa pesän lähistöltä joskus löytynyt lippalakkeja, sukkia ja hansikkaita joita pienet hampaat ovat pureskelleet hartaudella.

Mikäli pesäpaikka paljastuu, emo siirtää poikaset hyvin herkästi turvaan muualle.

Kettu on erinomainen sopeutuja ja se on kelpuuttanut myös ihmisen naapurikseen. Toisinaan kettuja tapaa jopa kaupunkien keskustoissa ja pesäpaikka saattaa löytyä myös talojen läheisyydestä. Valppautensa ja epäluulonsa ansiosta kettu on menestyjä, sillä harva eläin on levinnyt yhtä laajalle.

Keskikesän aikaan kettuhavaintojen tekeminen on helpompaa, sillä valoa riittää ja vaikka kettu suosii hämärän hetkiä, voi sen nähdä toisinaan liikkeellä myös päivällä.

Varovaisuutensa ansiosta kettua on vaikea lähestyä, mutta hyväonninen tarkkailija saattaa päästä kesäillan leppoisassa hämärässä seuraamaan ketunpoikasten kisailua. Emo vartioi lähistöllä, valppaana ja kärsivällisesti poikasten painia ja leikkiä.

SARI KANTINKOSKI

Kirjoittaja opiskelee luontokartoittajaksi. Hän kertoo ajankohtaisista luontoasioista tällä palstalla noin kahden viikon välein.

LUONNOSTA LYHYESTI

Pohjavedet vaarassa

Suomessa on 353 riskialueeksi nimettyä pohjavesialuetta. Määrä on noussut noin sadalla vuodesta 2009, kertoo Suomen ympäristökeskus. Pohjavesien tila on vaarantunut erityisesti Etelä-Suomen ja taajamien pohjavesialueilla, joilla on runsaasti ihmistoimintaa. Yhteensä tärkeitä pohjavesialueita on 3 800. Pohjavesien tila on huono 98 alueella. Aiempaan verrattuna huonojen alueiden määrä on kasvanut 16:lla.

Pohjavesialue luokitellaan riskialueeksi silloin, kun pohjavedessä on todettu haitallisten aineiden pitoisuuksia ja veden tilan voi heikentyä ilman suojelutoimia. Suurimmalla osalla riskialueista pohjaveden tila on toistaiseksi hyvä.

Lähes kaikkia riskialueita käytetään vedenhankintaan. Joillakin alueilla on jouduttu sulkemaan vedenottamoita raakavedessä olevien pitoisuuksien vuoksi.

Raivaus ja lampaat herättivät Vasikkahaan eloon

Naapurinvaarassa Vasikkahaka-nimisellä laitumella ehtivät eläimet laiduntaa lähes sata vuotta yhtäjaksoisesti. Hetken hiljaiselon jälkeen laidun on taas herännyt eloon.

ARTO TULIMA

Naapurinvaara tavoittelee pääsyä ympäristösuojelulain mukaiseksi maisemanhoitoalueeksi.

SOTKAMO (MT)
Sotkamon Naapurinvaarassa sijaitsevaa Vasikkahakaa elvyttivät ensin WWF:n talkooleiriläiset. He raivasivat muun muassa harmaaleppiä, jotta laidun ei pusikoituisi ja katajaketo päästisi esiin. Tänä kesänä töitä jatkavat lampaat.

Talkooleiriläisiä ei kutsuttu sattumalta juuri Naapurinvaaraan, Kainuun kauneimpaan kylään. Vaara on tunnettu rehevästä luonnostaan ja komeista maisemistaan. Vaaran huipulta näkyvät muun muassa Nuasjärven selkä ja Vuokatin vaarat.

”Naapurinvaara on poikkeuksellinen kylä. Se on rehevän maastonsa ansiosta ollut aina houkutteleva paikka asua, ihmiset ovat vaikuttaneet maisemaan pitkään”, kertoo Kainuun maa- ja kotitalousnaisten ympäristösuunnittelija **Sari Leinonen**.

Esimerkiksi Vasikkahaasta löytyy sekä tervahautoja että kaskeamisen merkkinä nauriskuoppia.

Kuusi kilpailijana

Leinosen mukaan maanomistajille suositellaan usein kuusen istuttamista entisille laidunmaille.

”Kuusen istuttamista meillekin suositeltiin, kun laidunta ei enää tarvittu omille eläimille. Mutta ei se tullut kuulonkaan”, toteaa maanomistaja **Markku Karjalainen**.

Hänen vaimonsa **Marja Leena Karjalainen** kertoo, että kuuluisa valokuvaaja I. K. Inha on käynyt aikoinaan kuvaamassa Naapurinvaaraa. ”Kuvissa vaara oli aivan paljas, pelkkää laidunta ja peltoa.”

Nyt Karjalaiset pääsevät nauttimaan laiduntavien lampaiden katselusta ja avoimesta maisemasta katajaketoineen. Naapurinvaaralla on yhteensä noin sata hehtaaria laidunmaita.

Hankkeet ja ohjeet

Leinosen mielestä erilaiset hankkeet ja rahoitus perinnemaisemien vaalimiseksi ovat tarpeen. ”Tarvitaan osaamista, ohjeita käytännön töihin ja joku, joka osaa laittaa homman alulle. Jonkun pitää olla valmis myös hakemaan saatavilla olevia erityistukia.

Raivaaminen on keskeinen työmenetelmä maisemanhoitotöissä. Noin 10 000 eurolla saa palkattu 1–2 työntekijää raivaustöihin.

”Alustan raivaamisen jälkeen on tärkeää saada eläimet töihin, ne ovat tehokkaimpia ja edullisimpia työntekijöitä”, sanoo Karjalainen.

Hän pohtii, olisiko nykyistä useampi maanomistaja kiinnostunut vuokraamaan perinnebiotooppeja laidunnukseen, jos myös maanomistajille maksettaisiin laidunnuksesta korvaus vuokraajalle maksettavan korvauksen lisäksi.

”Perinnebiotooppilaitumista saataviin korvauksiin liittyy väärinkäsityksiä. Ne eivät ole kummoinen tulonlähde, niillä saa juuri katettua aitauskulut”, muistuttaa Leinonen.

Hän suosittelee talkooleirejä tavaksi saada lyhyessä ajassa paljon aikaiseksi, sillä talkoisiin on haastavaa saada ihmisiä töihin.

SARI PENTTINEN

Vasikkahaassa laiduntavat lampaat ovat Nurmeksesta.

Pelkästään talkoovoimin perinnemaisemien hoito ja ylläpito ei onnistu, toteavat ympäristösuunnittelija Sari Leinonen ja kyläyhdistyksen puheenjohtaja Hannu Koski.

Kylällä monia maisema-meriittejä

SOTKAMO (MT)
Naapurinvaara on valtakunnallisesti arvokas maisemaalue ja merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Lisäksi alueella on runsaasti arvokkaita perinnemaisemia, muun muassa niittyjä, hakamaita, metsälaitumia, luettelee Naapurinvaaran kyläyhdistyksen puheenjohtaja **Hannu Koski**.

”Olemme myös hakeneet ympäristösuojelulain mukaiseksi maisemanhoitoalueeksi.”

Maisemanhoitoalueella tavoitteena on säilyttää ihmiskäden vuosikymmeniä tai jopa vuosisatoja muokkaamaa kulttuuriympäristöä.

Ympäristöministeriö on jo näyttänyt vihreää valoa Naapurinvaaran hakemukselle.

Ei talkoilla
Naapurinvaara on 500 asukkaan vireä kylä. Kauniit maisemat vetävät puoleensa ja tulijoita olisi enemmän kuin on rakennuspaikkoja. Kaavoitustarvetta olisi ja osayleiskaavaa ollaan virittelemässä, kyläkouluakin pitäisi laajentaa, kertoo Koski.

Vaikka kyseessä onkin vireä kylä, ei kauniita maisemia hoideta ja ylläpidetä pelkästään talkoilla, vaan tarvitaan rahaa. Tänä kesänä Naapurinvaaralla työskentelee ympäristönhoitaja **Anu Honkonen** hankerahoituksella.

Maisemanhoitoalueeksi pääseminen tarkoittaisi myös rahoitusta maisemanhoitotöihin, sanoo Koski.

SARI PENTTINEN

TUKI

Enintään 450 euroa hehtaarilta

Perinnemaisemat jaetaan kahteen tyyppiin, rakennettuihin perinnemaisemiin ja perinnebiotooppeihin.
Perinnebiotoopit ovat perinteisten maankäyttötapojen, pääasiassa niiton, laidunnuksen ja lehdestyksen muovaamia ja ylläpitämiä alueita.
Perinnebiotooppien hoito on ympäristötuen erityistukisopimus, jonka tavoitteena on muun muassa ylläpitää lajistoa, maaseudun kulttuuriperintöä ja maisemallisia arvoja.
Tukea maksetaan viisivuotisen sopimuksen perusteella. Myös rekisteröityneillä yhdistyksillä on mahdollisuus hakea tukea.
Tuen määrälle on asetettu enimmäismäärä, joka on 450 euroa hehtaarilta. Pienille 5–30 aarin kokoisille kohteille maksetaan kiinteää 200 euron tukea.

MAISEMA MAHDOLLISUUTENA

Juttusarja on ideoitu yhteistyössä maa- ja kotitalousnaisten maisemanhoidon neuvojien kanssa

Puolan kipsivuori vuotaa jopa 500 tonnia fosforia vuodessa

Viikonloppuna julkisuuteen nousseen Puolan Gdanskin kipsivuoren fosforipäästö ei ole tullut yllätyksenä Itämeren suojelukomissio Helcomille.

Vuorta on seurattu ja Puolasta on pyydetty lisäselvityksiä. Tiedossa on ollut, että mittauksissa on löydetty korkeita fosforilukuja, mutta Puola ei ole antanut mittaustensa dataa muiden käyttöön.

Nyt Suomi ja Puola ovat sopineet yhteistyöstä Gdanskin vuoren päästöjen tutkimisesta.

Helcom ei kuitenkaan valvo itse pahimpia päästölähteitä.

”Helcomin työssä luotetaan kansallisiin tietoihin. Minusta Helcomin pitäisi käyttää riippumattomia mittaajia pahimmiksi tiedetyissä paikoissa”, Suomen ympäristökeskuksen hydrologi **Sirkka Tattari** sanoo.

Arviot vaihtelevat

Arviot Gdanskin fosforipäästöjen koosta vaihtelevat lähes nollan ja yli 500 tonnin välillä vuodessa. Puolan ympäristöministeriön ympäristönsuojeluosaston päällikkö **Andrzej Jagusiewicz** kiistää päästöt.

”Median julkaisemat tulokset ovat hölynpölyä. On normaalia, että rankkasateiden jälkeen voi olla joitakin vuotoja”, Jagusiewicz sanoi STT:lle.

Helsingin Sanomien ottamia näytteitä tutkineen Suomen ympäristökeskuksen erikoistutkijan **Seppo Knuuttilan** mukaan kipsivuori vuotaa ja fosforia valuu Itämereen yli 200 tonnia vuodessa.

Yli 500 tonnin vuotoon päätyi tutkimuksissaan Pöyry, jonka mukaan kasaa ei ole eristetty ja kasan päälle satavia vesiä valuu vesistöön.

”Mittauksessa on löytynyt korkeita fosforimääriä. Ne ovat noin kolme kertaa korkeammat, kuin Aurajoella on keskimäärin”, Tattari sanoo.

Arviot ovat epämääräisiä siksi, että ne perustuvat yksittäisiin mittauksiin. Luotettavaan arvioon tarvitaan vähintään 12 mittausta vuodessa. Suomessa yhtä paikkaa mitataan yli 20 kertaa vuodessa.

Päästöjä vaikea mitata

Mereen valuvan fosforin määrää on vaikea mitata.

”Suomessa on koekenttiä ja valuma-alueita, joista saadaan mallialueita. Laskennallisesti päästö on vajaa yksi kilo peltohehtaaria kohden. Mutta se vaihtelee ja riippuu maalajista sekä fosforin tilasta”, Tattari sanoo.

Siksi Tattari ei halua arvioida Suomen fosforipäästöjen kokoa. Valtaosa kuitenkin tulee maataloudesta.

”Mittakaavaa antaa, että Suomen tavoitteena on vähentää fosforipäästöjä 350 tonnia vuodessa. Siitä ei ole eritelty maatalouden osuutta, mutta se on suurin osa.”

Pöyryn mukaan Puolan Policessa sijaitsevasta kipsivuoresta valuu ainakin 170 tonnia fosforia vuodessa. Policen vuori on Itämeren alueen suurin, noin 90 miljoonaa tonnia kipsiä.

Kaikkiaan Itämeren alueella on kahdeksan kipsivuorta.

AIMO VAINIO

Itämeren valuma-alueen lannoitetehtaat, joissa on kipsivuori

Kolovedeltä kantelu oikeuskanslerille

Pölläkän metsästysseura ja Suomen metsästäjäliiton Suur-Savon piiri ovat kannelleet oikeuskanslerille Koloveden kansallispuiston hirvenmetsästyksestä.

Eduskunta hyväksyi keväällä Koloveden kansallispuiston laajennuksen. Enonkosken, Heinäveden ja Savonlinnan kuntien alueella olevassa puistossa vain näissä kunnissa asuvilla on oikeus metsästää hirviä.

Heinäveteläisen Pölläkän metsästysseuran hirvenmetsästäjistä enää yksi asuu kunnassa. Hän on 82-vuotias **Veli Pietarinen**.

Kun seura metsästää hirviä Koloveden kansallispuiston alueella, vain Pietarinen saisi osallistua jahtiin. Seuralla on maata kansallispuistossa vain noin 150 hehtaaria, mutta alue on tärkeällä rantakaistaleella, hirvien kulkupaikalla.

Kantelijat pyytävät oikeuskansleria tutkimaan, loukkaako asuinkuntavaatimus yhdistyslakia ja perustuslakia.

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnan mielestä metsästys pitäisi sallia alueella toimivien riistanhoitoyhdistysten jäsenille.

SML:n Suur-Savon piirin puheenjohtajan **Martti Hahtolan** mukaan kansallispuiston laajennusta perusteltiin norpan suojelulla. Hän ei ymmärrä, miksi hirvenpyyntiä piti vaikeuttaa, tai pölläkkäläisten tapauksessa lopettaa se käytännössä kokonaan.

Hahtolan mukaan kolovesipäätökset ovat tuoneet paikallisille asukkaille vain rajoituksia ja lieveilmiöitä. Uutena pelkona on, että puisto laajenee 10 000 hehtaarin kakkosvyöhykkeelle.

Eduskunnan hyväksymällä lailla puisto laajeni 3 509 hehtaarilla 5 817 hehtaariin.

Kolovesi on eteläisen Suomen ainoa kansallispuisto, jossa hirvenmetsästys on sallittua, mutta vain puistoalueen kunnissa asuville.

REIJO VESTERINEN